

UNIVERZA NA PRIMORSKEM
FAKULTETA ZA MANAGEMENT KOPER
Dodiplomski visokošolski strokovni študijski program Management

Diplomska naloga
LETNO POROČILO GOSPODARSKE DRUŽBE

Mentor: izr. prof. dr. Franko Milost
Obravnavana organizacija: Sava Trade, d. d. Ljubljana

POVZETEK

Diplomska naloga obravnava sestavo in analizo letnega poročila družbe Sava Trade, d. d. V prvem, teoretičnem delu naloge je predstavljena sestava in analiza letnega poročila po slovenskem Zakonu o gospodarskih družbah, njegov namen, priprava, sestava ter koristi. Poudarek je na računovodskem poročilu, kjer so predstavljene gospodarske kategorije v računovodstvu, kot so stroški, odhodki, prihodki, poslovni izid, bilanca stanja, ter metode računovodskega analiziranja. Predstavljena so tudi osnovna in gibljiva sredstva, ki sestavljajo premoženje podjetja. Naloga zajema razlago računovodskega analiziranja z različnimi metodami, opisuje analizo učinkovitosti in uspešnosti poslovanja ter sredstev in obveznosti do virov sredstev. V drugem, praktičnem delu je predstavitev družbe Sava Trade, d. d., njena bilanca stanja, izkaz poslovnega in finančnega izida za leti 2003 in 2004. V nalogi je opravljena analiza poslovnega izida s kazalniki glede na sredstva in obveznosti do virov sredstev, kazalniki gospodarnosti, kazalniki financiranja in kazalniki investiranja. Na koncu so podane ugotovitve in predlogi za izboljšave.

Ključne besede: gospodarska družba, zaključni račun, bilanca stanja, poslovni izid, finančni izid, stroški, odhodki, prihodki, dobiček, kapital

ABSTRACT

The degree thesis deals with the composition and analysis of the final account analysis of the company Sava Trade. The first theoretical part presents the content of the final account analysis based on Slovenian Companies Law, followed by its analysis, purpose, preparation and benefits. Special focus is given to different economic accountancy categories like costs, costs of sales, sales, profit and loss account, balance sheet and various methods of accounting analyses. Furthermore, it displays the basic and flexible assets of which the company's funds are composed. The thesis tries to explain the accountancy analysis by using different methods, it shows the analysis of the business efficiency and successfulness and the assets and claims. The second empirical part presents the Sava Trade, its balance sheet, as well as the business and financial outcomes for the 2003 and 2004. An analysis of the company's success is carried out by using the ratios assets and claims, the economy ratios, the financing ratios and the investment ratios. The degree thesis concludes with various statements and proposals for improvement.

Key words: business company, annual account, balance sheet, profit and loss account, financial account, costs, expenses, incomes, profit, capital

UDK 657.3(043.2)

VSEBINA

1	Uvod	1
2	Letno poročilo	3
2.1	Računovodski sistem v podjetju in računovodske informacije	3
2.2	Namen letnega poročila	3
2.3	Uporabniki informacij v letnem poročilu	4
2.4	Priprava letnega poročila	5
2.5	Kaj je letno poročilo?	6
2.6	Koristi od letnega poročila	7
2.7	Sestava letnega poročila	7
2.7.1	Uvodni del letnega poročila	8
2.7.2	Opisni del letnega poročila	9
2.7.3	Finančni del letnega poročila	10
3	Pojem računovodstva	13
3.1	Ekonomske kategorije, ki jih računovodstvo spremlja in proučuje	13
3.1.1	Statično opredeljene ekonomske kategorije	13
3.1.2	Dinamično opredeljene ekonomske kategorije	14
3.2	Računovodski izkazi	19
3.2.1	Bilanca stanja	19
3.2.2	Bilanca poslovnega izida	20
3.2.3	Bilanca finančnega izida	20
3.3	Računovodsko analiziranje poslovanja	21
3.3.1	Metode računovodskega analiziranja poslovanja	21
3.3.2	Analiziranje učinkovitosti in uspešnosti poslovanja	22
3.3.3	Analiziranje sredstev in obveznosti do virov sredstev	22
4	Predstavitev podjetja Sava Trade, d. d.	25
4.1	Osnovni podatki Sava Trade, d. d.	25
4.2	Dejavnost sestava družbe Sava Trade, d. d.	25
4.3	Zaposleni v družbi Sava Trade, d. d.	26
5	Razčlenitev računovodskih izkazov	27
5.1	Primerjava bilance stanja Sava Trade, d. d. za leti 2004 in 2003	27
5.2	Primerjava poslovnega izida Sava Trade, d. d. za leti 2004 in 2003	28
5.3	Primerjava izkaza finančnega izida Sava Trade, d. d. za leti 2004 in 2003	29
5.4	Analiza s kazalniki	31
5.4.1	Kazalniki v zvezi s sredstvi in obveznosti do virov sredstev	31
5.4.2	Kazalniki v zvezi s poslovnim izidom	33

5.4.3	Kazalniki v zvezi s financiranjem	34
5.4.4	Kazalniki investiranja.....	35
5.4.5	Kazalnik zadolžitve	36
5.4.6	Povzetek vseh kazalnikov.....	37
6	Zaključek.....	39
	Literatura	41
	Viri	42

TABELE

Tabela 5.1	Primerjava bilance stanja za leti 2004 in 2003 (v tisoč SIT).....	27
Tabela 5.2	Primerjava poslovnega izida za leti 2004 in 2003 (v tisoč SIT)	28
Tabela 5.3	Primerjava izkaza finančnega izida za leti 2004 in leto 2003 (v tisoč SIT).....	30
Tabela 5.4	Stopnja udeležnosti obratnih sredstev v sredstvih.....	31
Tabela 5.5	Koeficient opremljenosti dela s sredstvi	32
Tabela 5.6	Koeficient kapitalske pokritosti osnovnih sredstev.....	32
Tabela 5.7	Koeficient kratkoročne pokritosti kratkoročnih sredstev	32
Tabela 5.8	Koeficient gospodarnosti.....	33
Tabela 5.9	Koeficient čiste donosnosti kapitala.....	33
Tabela 5.10	Celotna dobičkonosnost.....	34
Tabela 5.11	Delež udeležnosti kapitala v financiranju.....	34
Tabela 5.12	Delež dolgov v financiranju	35
Tabela 5.13	Kazalnik finančnega vzvoda.....	35
Tabela 5.14	Kazalnik osnovnega investiranja.....	35
Tabela 5.15	Delež zalog v gibljivih sredstvih.....	36
Tabela 5.16	Koeficient zadolžitve.....	36
Tabela 5.17	Povzetek vseh kazalnikov.....	37

KRAJŠAVE

DDV	davek na dodano vrednost
SRS	slovenski računovodski standardi
MRS	mednarodni računovodski standardi

1 UVOD

Računovodstvo lahko opredelimo kot vrednostno spremljanje poslovanja nekega poslovnega sistema, pri čemer z izrazom vrednostno mislimo na merjenje v denarnih merskih enotah. Računovodske informacije so torej izražene vrednostno. Vendar pa so za investitorje in druge interesne skupine znotraj in zunaj podjetja pomembne tudi druge, neračunovodske informacije. Glede na to, da je danes v poslovnem svetu vse bolj jasno, da je dobiček le kratkoročno merilo uspešnosti poslovanja, postajajo vse pomembnejše informacije o procesih, ki zagotavljajo dolgoročno uspešnost poslovanja, teh pa računovodstvo ne zagotavlja. To so predvsem informacije o razvoju, trženju, izobraževanju, informacije o vključevanju podjetja v družbeno okolje, o njegovem upoštevanju kakovostnih in ekoloških standardov, tehnološkem razvoju, varnosti. Prav tako računovodske informacije ne povedo veliko o tržnih deležih, konkurenčnosti, prednostih in slabostih podjetja.

Iz vsega tega lahko zaključimo, da so računovodske informacije le del potrebnih informacij za analiziranje in uspešno odločanje v podjetju. Zakon o gospodarskih družbah je zato uvedel letno poročilo podjetja, ki prikazuje celovito poslovanje podjetja v določenem poslovnem letu in je sestavljen iz računovodskega poročila in poslovnega poročila. Poslovno poročilo vsebuje predvsem pogled poslovodstva na rezultate poslovanja in pogled v prihodnost ter podrobnejše informacije o doseženih rezultatih posameznih poslovnih področij. Teh informacij računovodstvo ne prikazuje. Računovodsko poročilo vsebuje računovodske izraze in ustrezna pojasnila, ki obravnavajo predvsem uporabljene metode ter računovodske politike in so pomembna za razumevanje izrazov (Horvat 2000, 9–11).

V diplomskem delu sem predstavil računovodski del letnega poročila po slovenskem Zakonu o gospodarskih družbah.

V drugem poglavju predstavljam vrste ter lastnosti informacij v letnih poročilih in njihove uporabnike, sledi sestava letnega poročila, njegove koristi in nekaj nasvetov za njegovo pripravo.

Sledi tretje poglavje, ki je sestavljeno iz teoretičnega dela, v katerem so povzete definicije različnih avtorjev. Obravnavane so gospodarske kategorije, ki jih računovodstvo spremlja in proučuje. Opredeljeni so stroški, ker poslovni proces ni mogoč brez prvin, in če prvine cenovno ovrednotimo, govorimo o stroških. Tako kot stroški v samem poslovnem procesu nastajajo tudi prihodki in odhodki. Poslovni izid je pomembna kategorija v računovodstvu, saj nam izkazuje dobiček ali izgubo v vsaki družbi. Naloga na kratko opisuje tudi sredstva in obveznosti do virov sredstev. Temeljna računovodska izkaza sta bilanca stanja in bilanca poslovnega izida. Bilanca stanja prikazuje stanje sredstev in obveznosti do virov sredstev, bilanca poslovnega izida pa poslovni izid poslovnega sistema v obračunskem obdobju. Na koncu je kratek

opis metod računovodskega analiziranja poslovanja ter analiziranja učinkovitosti in uspešnosti poslovanja.

Sledi četrto poglavje, kjer je na kratko predstavljeno podjetje Sava Trade, d. d., njegova dejavnost in lastniška struktura.

V petem poglavju sta obravnavani sestava in analiza zaključnega računa podjetja Sava Trade, d. d. Povzema primerjavo vseh treh parametrov za leti 2003 in 2004. Opravljena je tudi analiza s kazalniki, in sicer s kazalniki v zvezi s sredstvi in obveznostmi do virov sredstev, kazalniki v zvezi s poslovnim izidom, kazalniki v zvezi s financiranjem, kazalniki v zvezi z investiranjem in s kazalnikom zadolžitve. Zaradi lažjega pregleda je na koncu sestavljena tabela s povzetkom vseh kazalnikov za leti 2003 in 2004.

Diplomska naloga se zaključi s šestim poglavjem, v katerem so predstavljene sklepne misli in ugotovitve.

2 LETNO POROČILO

2.1 Računovodski sistem v podjetju in računovodske informacije

Računovodstvo je del informacijskega sistema v podjetju, ki spremlja poslovne dejavnosti, meri ekonomske kategorije in oblikuje poročilo, ki ga nato posreduje tistim, ki odločajo. Računovodskih informacij ne uporabljajo le zaposleni, ki spremljajo odločitve v podjetju, temveč tudi interesne skupine zunaj podjetja. Zaradi različnih uporabnikov računovodskih informacij, ki imajo pri uporabi informacij različne interese, računovodstvo delimo na notranje in zunanje računovodstvo. Notranje računovodstvo pripravlja informacije za notranje uporabnike, zunanje računovodstvo pa za zunanje uporabnike računovodskih informacij (Kavčič 1997, 144).

Glede na uporabnike računovodskih informacij lahko tudi informacije same delimo na zunanje in notranje računovodske informacije. Notranje računovodske informacije so namenjene vodjem na različnih organizacijskih ravneh podjetja, zunanje računovodske informacije pa so namenjene predvsem lastnikom kapitala, posojilodajalcem, državi (Vezjak 1998, 19). Uporabniki zunanjih računovodskih informacij gledajo na informacije vsak s svojega zornega kota, a se vsi naslanjajo na isti vir informacij – na letno poročilo.

2.2 Namen letnega poročila

Osnovni namen letnega poročila je v predstavitvi informacij o aktivnostih podjetja v poslovnem letu različnim interesnim skupinam. Poleg tega skuša letno poročilo v javnosti podjetju ustvariti pozitivno podobo, prodati njegove proizvode in storitve, pa tudi delnice podjetja. Podjetja, ki se zavedajo teh funkcij letnega poročila, svoje poročilo pošljejo obstoječim lastnikom, zainteresiranim zaposlenim, dobaviteljem, knjižnicam, državnim ustanovam, finančnim institucijam, univerzam in drugim (Sigband in Bell 1989, 318).

Ker je letno poročilo namenjeno uporabnikom z različnimi zahtevami, morajo informacije v njem ustrezati nekaterim kakovostnim merilom (Glautier in Underdown 1997, 200):

- *Pomembnost.* Informacije v letnem poročilu morajo biti dovolj pomembne za tistega, ki se odloča. Z njihovo pomočjo naj bi bilo mogoče ovrednotiti pretekle, sedanje in prihodnje poslovne dogodke.
- *Zanesljivost.* Zanesljivost informacij je zagotovljena, če ne vsebujejo pomembnejših napak ali pristranskih stališč in verodostojno predstavljajo pomembne dogodke. Večjo zanesljivost informacij v letnih poročilih dosežemo z revidiranjem.

- *Primerljivost.* Primerljivost informacij omogoča lažje oblikovanje sodb, saj nam primerljive informacije omogočajo primerjave med podjetji ali primerjave med različnimi časovnimi obdobji.
- *Razumljivost.* Informacije morajo biti uporabnikom predstavljene na razumljiv način, saj se le tako lahko pravilno odločajo.
- *Objektivnost.* Informacije ne smejo biti pristranske, ampak jih mora podjetje v letnem poročilu predstaviti nevtrarno.
- *Previdnost.* Poslovni dogodki so povezani z negotovostjo, zato je treba računovodske izkaze pripravljati previdno. Vedno je bolje imeti skrite dobičke kot skrite izgube.
- *Pravočasnost.* Včasih so lahko informacije zelo zanesljive, a so s poročanjem zato v zaostanku. Takšne informacije nimajo večje uporabne vrednosti za uporabnika, ki se je že moral odločiti, zato je pomembno, da med pravočasnostjo in zanesljivostjo najdemo neko ravnotežje.

2.3 Uporabniki informacij v letnem poročilu

Glede na delitev računovodskih informacij in njihovih uporabnikov med uporabnike informacij v letnih poročilih štejemo predvsem zunanje uporabnike, seveda pa informacije iz letnih poročil uporabljajo tudi notranji uporabniki. Tako lahko uporabnike informacij v letnih poročilih razvrstimo v več skupin, za vsako od njih pa so zanimive druge informacije.

Prva skupina uporabnikov računovodskih informacij so sedanji in morebitni novi, potencialni lastniki. V to skupino štejemo tako institucionalne vlagatelje kot tudi podjetja in posameznike, ki vlagajo presežke svojih sredstev. Z njihovega vidika je cilj podjetja dobiček oziroma povečanje tržne vrednosti njihovega kapitala. To skupino v prvi vrsti zanima višina in ustaljenost deležev iz dobička, dividende, politika delitve dobička, dolgoročna dobičkonosnost podjetja, pa tudi kakovost poslovanja. S pomočjo teh informacij se vlagatelji odločajo o svojih naložbah.

Zaposlene lahko štejemo med notranje uporabnike računovodskih informacij, kljub temu pa jih zanimajo tudi informacije v letnem poročilu. Njihov cilj je predvsem maksimiranje materialnih koristi, delo v ustreznih delovnih razmerah in stalnost zaposlitve, zato se zanimajo predvsem za informacije, povezane s plačami in finančnim položajem podjetja, o skrbi podjetja za zdravstveno in socialno varstvo ter varstvo pri delu. Poleg tega iščejo informacije o izobraževanju zaposlenih, o sistemu napredovanja in nagrajevanja ...

Posojilodajalce, predvsem banke, zanima sposobnost podjetja, da odplača posojila v skladu s pogodbenimi določili, njegova dolgoročna dobičkonosnost in kakovost poslovanja, saj je njihov cilj stabilno poslovanje ob zadostni dobičkonosnosti za

plačilo obresti in vračilo posojila. Podobne informacije potrebujejo dobavitelji, zlasti tisti, ki dajejo podjetju blagovne kredite.

Stalne kupce podjetja zanima predvsem stabilnost poslovanja podjetja in njegova dolgoročna dobičkonosnost ter kakovost posloводства.

Cilj države je čim večji prispevek podjetja k njenemu financiranju, čim večje število zaposlenih in čim manj obremenjeno okolje. Država želi biti zato seznanjena z razporejanjem prvin, predvsem zaposlenih, z morebitnimi pravicami monopolnega položaja. Zanimajo jo tudi dobiček in ostale kategorije, ki vplivajo na višino dajatev.

Nenazadnje se za podjetje in njegovo dejavnost zanima tudi javnost, predvsem v kraju, kjer podjetje posluje. Javnost želi biti seznanjena predvsem z vplivom podjetja na okolje in s sodelovanjem podjetja pri reševanju lokalnih problemov (Igličar in Hočevar 1997, 14).

2.4 Priprava letnega poročila

Za pripravo letnega poročila je odgovorno posloводство, ki določi tudi vsebino in obliko dodatnih informacij v letnem poročilu. Podjetje mora pri pripravi letnega poročila upoštevati vse interesne skupine, poleg tega pa so s pripravo letnega poročila povezani veliki stroški, zato mora podjetje letnemu poročilu nameniti veliko časa. Visoki stroški izdelave letnih poročil se navadno ne povrnejo, saj poročila prebere le peščica finančnih strokovnjakov in delničarjev podjetja, tako da se lahko vprašamo, zakaj podjetja sploh izdajajo letna poročila. Odgovor je enostaven – ker morajo. Zakonski predpisi in predpisi borz zahtevajo, da podjetja pripravijo letne računovodske izkaze s pojasnili in s tem prikažejo resnično in pošteno sliko poslovanja. Takšna vsebina poročila zadostuje zakonskim zahtevam (Vežjak 1998, 31).

Poleg izpolnjevanja zakonskih zahtev podjetja v svoja poročila vključijo še celo vrsto drugih razkritij. Namen prostovoljnih razkritij je predvsem v predstavitvi poslovanja, kulture, prednosti in slabosti in podobno. Na ta način želijo podjetja pritegniti nove investitorje. Avtorji Gray, Owen in Adams (1996, 83) naštevajo različne motivacijske dejavnike, zaradi katerih se podjetja odločajo za prostovoljna razkritja. Te dejavnike naštevajo sicer v povezavi z razkritji v okolju, družbi in zaposlenih, vendar jih lahko posplošimo in apliciramo na celotna prostovoljna razkritja v letnih poročilih. Podjetja se odločajo za razkritja predvsem iz etičnih razlogov, pričakovanih sprememb v ureditvi, da bi »prehitela« zakonodajo. Poleg tega je to tudi eden od načinov trženja – podjetje s tem vpliva na podobo v očeh javnosti, saj vpliva na zaznave interesnih skupin. V primeru pritiskov javnosti se podjetje s prostovoljnimi razkritji odzove na pritiske. Avtorji na primer navajajo tudi eksperimentiranje, premagovanja občutka tajnosti, vzdrževanje močnega položaja in nekatere druge dejavnike.

Da lahko podjetje oblikuje ustrezno letno poročilo, mora v prvi vrsti poznati njegove uporabnike, njihove potrebe, znanja in zanimanja. Skupine uporabnikov se med seboj močno razlikujejo, zato mora podjetje vedeti, katera od interesnih skupin je

najmočnejša in najpomembnejša. Največkrat so to lastniki oziroma delničarji podjetja, zato veliko podjetij pri sestavi poročila izhaja prav iz njihovih potreb. Pri sestavljanju letnega poročila se sestavljavci torej vprašajo, kaj želijo iz poročila izvedeti sedanji in morebitni bodoči lastniki podjetja in o čem želijo biti informirani. Podjetje se mora zavedati, da ne more zadovoljiti potreb vseh interesnih skupin v celoti, saj so si potrebe različnih interesnih skupin med seboj nasprotujoče.

Tudi pri pripravi letnega poročila podjetjem z nasveti pomaga The Annual Reports Library. Po njenih priporočilih mora podjetje pri pripravi letnega poročila upoštevati naslednje usmeritve (Tips for creating a good Annual Report 2002):

- sredstva, ki jih je namenilo za pripravo letnega poročila,
- zaželeno je sodelovanje vodilnih,
- ali bo poročilo pripravila skupina ljudi ali en sam in kdo bo sprejemal končne odločitve,
- izkušnje grafičnih oblikovalcev, fotografov, piscev poročila,
- kaj vključiti v poročilo in glavni namen poročila,
- kako inovativno naj bo sporočilo,
- papir, vezava, velikost in tisk,
- tema poročila,
- čemu se je treba izogniti in kaj je treba posebej razložiti,
- koliko informacij vključiti o konkurenci,
- koliko informacij vključiti o odgovornosti podjetja,
- vključitev fotografij.

Poleg vsega naštetega je treba končno verzijo poročila prebrati in oceniti njegovo berljivost, zanimivost in razumljivost. Priporočljivo je tudi kritično pregledati poročila drugih podjetij.

2.5 Kaj je letno poročilo?

Različni avtorji letno poročilo definirajo na različne načine. Turk (2000, 247) na primer opredeljuje letno poročilo kot »enkrat letno sestavljeno predstavitev dosežkov podjetja in njegovega posloводства, ki se sestavlja zlasti za poslovne namene in za lastnike podjetja«. V tuji literaturi najdemo podobno opredelitev pri avtorjih Sigband in Bell (1989, 293 in 318), ki dodajata, da »danes letno poročilo ni več le enoličen povzetek aktivnosti družbe, ampak dokument, razdeljen na opisni in finančni del, ki je zaradi barv in slikovnega gradiva privlačnejši za uporabnika, kot je bil nekoč«.

Poleg navedene opredelitve v domači literaturi najdemo še nekatere druge opredelitve, ki pa se bistveno ne razlikujejo. Tako lahko zaključimo, da je letno poročilo med najpomembnejšimi orodji poslovnega poročanja, pri čemer je poslovno poročanje (business reporting) proces predstavljanja tako računovodskih kot neračunovodskih

informacij o poslovanju podjetja. Letno poročilo je namenjeno komuniciranju z različnimi uporabniki o ciljih podjetja in načinu njegovega delovanja (Vezjak 1998, 32).

V svetu je letno poročilo eno najbolj uveljavljenih komunikacijskih sredstev, s katerim ciljnim skupinam predstavimo podjetje, njegove rezultate in obete v prihodnosti. Ponavadi so letna poročila v tiskani obliki, vse več pa je elektronskih različic letnih poročil.

2.6 Koristi od letnega poročila

Če je letno poročilo ustrezno, lahko podjetje od njega pričakuje vrsto koristi, ki jih lahko razdelimo na zunanje in notranje.

Zunanje koristi letnega poročila so na primer v tem, da podjetje interesne skupine seznanj s pomembnimi spremembami, kot je na primer združitev podjetja z drugim podjetjem. Podjetje lahko v tem primeru s pomočjo letnega poročila seznanj uporabnike z vplivom združevanja na poslovanje podjetja, predstavi strategijo in aktivnosti novega podjetja. Poleg tega lahko podjetje s svojim letnim poročilom vpliva na analitike. V letnem poročilu mora podrobneje obrazložiti pomembnejše odločitve in politiko podjetja, saj lahko nezadostne informacije povzročijo, da analitiki podcenjujejo vrednost delnic podjetja. S pomočjo letnega poročila se lahko podjetje približa določeni interesni skupini. Z razkritji o ravnanju z okoljem se lahko na primer približa okoljevarstvenim skupinam. Naslednja korist letnega poročila je v tem, da podjetje interesne skupine seznanj s svojimi načrti za prihodnost, ki jih lahko razberemo tudi iz jasno opredeljene vizije in poslanstva, hkrati pa ponuja tudi celovit in jasen pregled dejavnosti, s katerimi se podjetje ukvarja. Z jasno predstavitvijo načrtov v prihodnosti podjetje pritegne tudi nove delničarje in si zagotovi zvestobo obstoječih (Arfin 1993, 25–28).

Notranje koristi dobrega letnega poročila so na primer v tem, da mora vodstvo, ki uporabnike pravilno obvešča, letno pregledovati cilje podjetja in strategije, prednosti in ključne dogodke. S tem se vodstvo osredotoči na cilje podjetja in jih laže uresničuje. Poleg tega lahko pri pripravi letnega poročila nastanejo visoki stroški. Podjetje, ki se resno loti priprave letnega poročila, hitreje najde poti za znižanje stroškov njegove izdelave (Arfin 1993, 28–31).

2.7 Sestava letnega poročila

Zakonodaje različnih držav različno opredeljujejo sestavine letnih poročil, njihova oblika pa ni predpisana. Določene so le obvezne sestavine letnih poročil, ki predstavljajo podjetjem minimum razkritij, ki jih morajo vključiti v svoje letno poročilo. Zakonodaja Evropske unije na primer zahteva vključitev bilance stanja in izkaza poslovnega izida v predpisanih oblikah. Izkazi vseh družb, razen majhnih, morajo biti revidirani. Prav tako je do določene mere predpisana vsebina preostalega dela letnega poročila. Pojavlja se zahteva po razkritju pomembnih poslovnih dogodkov

po koncu poslovnega leta, torej tistih, ki so se zgodila med datumom bilance stanja in datumom objave izkazov. Za ta del letnega poročila mora revizor preveriti, ali je v skladu z računovodskimi izkazi. Te zahteve so le minimalne zahteve EU, posamezna država članica pa lahko sama zahteva podrobnejša razkritja (Sutton 2000, 126).

Ne glede na to, kako podrobno so razkritja predpisana z zakonodajo, ponavadi ne zadoščajo njihovim uporabnikom, saj jim ne dajejo zadostnih informacij o poslovanju podjetja. Prav zaradi zahtev uporabnikov po obsežnejših razkritjih, imajo letna poročila določene sestavne dele, ki so skupni vsem kakovostno sestavljenim poročilom, ne glede na zakonodajo države. Letna poročila se ponavadi začnejo s ključnimi finančnimi podatki in kazalom, nato pa sledi nagovor uprave, ki povzema ključne dogodke obravnavanega poslovnega leta in napovedi za prihodnje leto. Sestavina vsakega poslovnega poročila je letno računovodsko poročilo in poslovno poročilo, ki v zadnjem času vse več pozornosti namenja ravnanju podjetja z okoljem in poročilu zaposlenim. Letna poročila podjetja ponavadi obogatijo z različnimi grafi in tabelami, ki ne le popestrijo poročilo, ampak tudi povečajo njegovo sporočilno vrednost, saj omogočajo časovno primerjavo podatkov. Letna poročila družb, ki so zavezane k reviziji, vključujejo tudi revizorjevo poročilo.

Najpogostejša je delitev, ki letno poročilo podjetja razdeli na tri dele, od katerih naj bi vsi trije sledili osnovnemu namenu poročila, ki je v predstavitvi poslovanja podjetja. Vsi trije omenjeni deli sestavljajo celoto, a so namenjeni različnim uporabnikom (Sigband in Bell 1989, 320):

- *Uvod* bralcu na kratko prikaže poslovanje podjetja in vključuje le najpomembnejša dejstva in podatke.
- *Opisni del* letnega poročila je namenjen interesnim skupinam, ki jih ne zanimajo le računovodske informacije. V tem delu lahko podjetje uporabi vso svojo ustvarjalnost in inovativnost.
- *Finančni del* pomeni številčno predstavitev poslovanja podjetja.

2.7.1 Uvodni del letnega poročila

Uvodni del letnega poročila se največkrat začne s kratkim pregledom finančnih podatkov o poslovanju, ki so bili v obravnavanem letu za podjetje pomembnejši. S tem dobi bralec poročila okvirno predstavbo o poslovanju podjetja v preteklem poslovnem letu. Finančni podatki so največkrat prikazani grafično, saj dajo grafične analize najbolj jasno sliko poslovanja (Horvat 2000, 75). V tem delu so predstavljeni podatki, ki bodo bralca pritegnili k nadaljnjemu branju. V ta namen podjetje predstavi gibanje cene delnice in dividend, dobiček v preteklih nekaj letih, rast prodaje in druge pomembne finančne podatke. Podatki morajo biti predstavljeni razumljivo, sistematično in

pregledno ter morajo pritegniti povprečnega bralca. Uvodni del namreč ni namenjen strokovnjakom, saj so podatki iz tega dela zanje preskopi.

Del uvoda predstavlja tudi kratka predstavitev podjetja, kjer so predstavljeni dejavnost podjetja, njegova zgodovina, poslovne enote in podobno. V tem delu so pogosto predstavljeni tudi cilji podjetja, vpliv gospodarskih razmer na poslovanje in pomembni dogodki, ki so vplivali na poslovanje.

V uvodnem delu vedno najdemo poročilo uprave, ki osvetli poslovanje podjetja. Največkrat gre za pismo predsednika uprave, namenjeno delničarjem. Vsebuje kratke informacije o najpomembnejših dogodkih in odločitvah, ki jih je poslovodstvo sprejelo v obravnavanem poslovnem letu. Ponavadi so omenjeni prevzemi drugih podjetij, novosti, ki jih je podjetje uvedlo v svoji organizacijski strukturi ali proizvodnem programu, kratek pregled poslovanja med letom in predvidevanje prihodnjega razvoja.

Pogosta sestavina uvodnega dela je tudi poročilo nadzornega sveta. To vsebuje mnenje nadzornega sveta o letnem poročilu ter aktivnosti in sklepe nadzornega sveta v obravnavanem poslovnem letu. Po priporočilu baze letnih poročil The Annual Reports Library naj bi bilo poročilo nadzornega sveta nekje na petih straneh poročila, dolgo pa naj bi bilo največ dve strani.

2.7.2 Opisni del letnega poročila

Uvodu sledi opisni del letnega poročila, ki vsebuje razčlenitev poslovanja po poslovnih funkcijah in posameznih delih podjetja. V ta del lahko vključimo vse sestavine, ki jih ne predpisujejo standardi in drugi predpisi. V opisnem delu ima podjetje proste roke, seveda pa ne sme pozabiti na predstavitev poštene in resnične slike podjetja.

Po priporočilu The Annual Reports Library (2002) naj bi bile tipične sestavine tega dela letnega poročila naslednje:

- *Prodaja in trženje.* Vsebino o prodaji in trženju največkrat pripravi oddelek za trženje. V tem delu so opisani trgi, na katerih podjetje prodaja, in na katerem od trgov največ proda. Jasno morajo biti opisani panoga, divizije in poslovanje podjetja.
- *Desetletni pregled podatkov iz temeljnih računovodskih poročil.* Za ta del poročila je ponavadi zadolžen finančni direktor, ki prikaže gibanje istovrstnih podatkov za več let. Iz tega dela interesne skupine hitro ugotovijo, ali podjetje napreduje ali nazaduje, hkrati pa lahko na podlagi finančnih podatkov delamo različne analize. Priporočljivo je, da so za pregled namenjene začetne strani tega dela letnega poročila.
- *Analiza poslovanja s komentarjem uprave.* Gre za predstavitev in komentar pomembnih gibanj v zadnjih dveh letih.

- *Organizacijska struktura in podružnice.* Te podatke ponavadi priskrbi pravna služba, podjetja pa jih uvrstijo na konec letnega poročila.
- *Seznam direktorjev.* Seznam naj bi bil na zadnjih straneh letnega poročila.
- *Podatki o delnicah.* Ta del poročila je pomemben predvsem za analitike, priporočljivo je, da je v začetku poročila. Vsebovati mora informacije o tem, kje delnice kotirajo, simbol, podatke o najvišjem in najnižjem tečaju, gibanje tečaja in gibanje razmerja med tečajem delnice in dividendo na delnico.

Seveda lahko podjetje v opisni del letnega poročila vključi še mnoge druge informacije, ki pa se od podjetja do podjetja razlikujejo. V opisnem delu letnega poročila ima poslovodstvo možnost uporabiti vso svojo ustvarjalnost in inovativnost, hkrati pa se osredotoči na tiste interesne skupine, ki jih ne zanimajo zgolj računovodske informacije.

2.7.3 Finančni del letnega poročila

Finančni del letnega poročila nekateri avtorji imenujejo tudi obvezni del. Ta del je določen z zakoni, standardi in raznimi drugimi pravili. Vsebuje računovodske izkaze s pojasnili, revizorjevo poročilo in nekatere druge predpisane sestavine, ki se od države do države razlikujejo. Zakonsko osnovo v Sloveniji predstavljajo Slovenski računovodski standardi in Zakon o gospodarskih družbah, podjetja pa morajo upoštevati tudi sklep o vsebini in načinu objave podatkov, ki so jih dolžni objavljati izdajatelji, ki izvajajo javno ponudbo vrednostnih papirjev. V finančni del letnega poročila lahko podjetje doda tudi kazalnike.

Računovodski izkazi s pojasnili morajo biti sestavljeni premišljeno. Vsaka postavka v računovodskih izkazih mora biti navzkrižno povezana z ustrezno informacijo v pojasnilih. Pri tem pojasnila podjetje sestavi tako, da pomagajo uporabnikom razumeti računovodske izkaze. Mednarodni računovodski standardi (MRS) priporočajo naslednji vrstni red razkritij (Odar 2002, 10):

- izjava o skladnosti z računovodskimi standardi,
- predstavitev podlag za merjenje in uporabljenih računovodskih usmeritev,
- informacije o postavkah, ki so prikazane v računovodskih izkazih,
- druga razkritja, med njimi možne obveznosti in druga denarno in nedenarno izražena razkritja.

Najpomembnejši in najboljšežnejši del pojasnil so ponavadi informacije o računovodskih usmeritvah in podlagah za merjenje. Razkritja posameznih postavk v računovodskih izkazih so določena s posameznim standardom. Med drugimi razkritji mora podjetje navesti sedež in pravno obliko ter državo, v kateri je registrirano, naravo

svojega poslovanja in temeljne dejavnosti, naziv obvladujočega podjetja, število zaposlenih na koncu obdobja in njihovo povprečje v obdobju (Horvat 2000, 102).

Razkritja k računovodskim izkazom pomagajo interesnim skupinam na več načinov. Suhoparnim informacijam v računovodskih izkazih dodajo nove, podrobne informacije, ki jih sicer zgolj iz izkazov ne bi mogli razbrati. Poleg tega pojasnijo seznanijo bralca z uporabljenimi računovodskimi politikami in metodami ter z ocenami in predpostavkami, ki jih je podjetje uporabilo (na primer o življenjski dobi osnovnega sredstva, neizterljivih terjatvah). Razkritja včasih vsebujejo tudi nekatere dodatne informacije, ki pomagajo investitorjem pri interpretaciji bilanc. Takšna razkritja so na primer (Sutton 2000, 139):

- segmentne informacije,
- dogodki po datumu bilance stanja,
- potencialne obveznosti,
- transakcije s povezanimi osebami.

Našteta razkritja se pojavljajo v letnih poročilih tujih družb, vse bolj pa tudi v slovenskih letnih poročilih.

3 POJEM RAČUNOVODSTVA

Računovodstvo je dejavnost spremljanja in proučevanja v denarni merski enoti izraženih pojavov, ki so povezani s poslovanjem kakega poslovnega sistema. S poslovođenjem v najširšem pomenu razumemo nakupovanje prvin, proizvodjanje in prodajanje proizvodov, nakupovanje in prodajanje blaga ter opravljanje storitev (Turk in Melavc 1998, 11). Računovodstvo oblikuje za poslovne odločitve pomembne informacije.

3.1 Ekonomske kategorije, ki jih računovodstvo spremlja in proučuje

Računovodstvo kot veda spremlja in proučuje ekonomske kategorije. Tukaj je zelo pomembna delitev na statično in dinamično opredeljene ekonomske kategorije.

Statično opredeljene ekonomske kategorije so tiste, ki jih lahko dojamemo le v povsem določenem trenutku, medtem ko jih v razdobju lahko dojamemo zgolj z njihovo povprečno velikostjo, ki je rezultat večjega števila v trenutku obstoječih velikosti. Nasprotno so dinamično opredeljene ekonomske kategorije tiste, ki jih lahko dojamemo le v povsem določenem razdobju (Turk in Melavc 1998, 45).

3.1.1 *Statično opredeljene ekonomske kategorije*

Med statične ekonomske kategorije uvrščamo

- *sredstva in obveznosti do virov sredstev*, ki se pojavijo v poslovnem sistemu že ob njegovi ustanovitvi. Nato se povečujejo in zmanjšujejo z njegovim poslovanjem. Te pa prenehajo, če poslovni sistem preneha obstajati.

Sredstva in obveznosti do virov sredstev, sta ekonomski kategoriji, ki sta izkazani v bilanci stanja.

Sredstva obsegajo premoženje, to je vse, kar je last podjetja – poslovnega sistema. Imamo pojavno obliko stvari, pravic in denarja.

Temeljna razvrstitev sredstev je na:

- *Osnovna sredstva* imajo obliko stvari in pravic – zemljišča, zgradbe, oprema, gozdovi, zaloge investicijskega materiala. Nahajajo se lahko v uporabi, v pripravi, zunaj uporabe ali so lahko dana v poslovni najem – zakup. Osnovna sredstva v obliki pravic so: naložbe, koncesije, patenti, blagovne znamke, organizacijski (zagoni) stroški in stroški razvijanja, naložbe v dobro ime, terjatve v zvezi z izgradnjo osnovnih sredstev ...
- *Obratna sredstva* se tudi pojavljajo v obliki stvari in pravic. Obratna sredstva v obliki stvari so: material v širšem smislu, drobn inventar in nedokončana proizvodnja, ki se lahko nahajajo na zalogi, v pripravi, v uporabi ali na poti.

- Obratna sredstva v obliki pravic pa so: prejeti kratkoročni papirji, kratkoročne terjatve in kratkoročno odloženi stroški.
- *Finančne naložbe so:* dana kratkoročna posojila, dana dolgoročna posojila, naložbe, ki se pojavljajo kot kapital drugih poslovnih sistemov, naložbe v odkupljene lastne delnice.
 - *Obveznosti do virov sredstev* – govorimo o obveznosti do vseh financerjev, to je obveznosti do upnikov in do lastnikov, ter po osebah nerazporejene obveznosti med dolgoročnimi rezervacijami in kratkoročnimi udolgovljenimi časovnimi razmejitvami; v bilanci stanja so razčlenjene na kapital, dolgoročne rezervacije, dolgoročne finančne obveznosti, dolgoročne poslovne obveznosti, kratkoročne finančne obveznosti in kratkoročne udolgovljene časovne razmejitve (Turk 2000, 381).

3.1.2 Dinamično opredeljene ekonomske kategorije

Vrednost dinamično opredeljenih ekonomskih kategorij računovodsko povezujemo z določenim obdobjem opazovanja in z uspešnostjo. Njihov nastanek povzročajo posamezni poslovni dogodki, na primer prodaja dokončnih proizvodov. Pri tem moramo biti pozorni na prenašanje vrednosti dinamičnih gospodarskih kategorij, ki nastanejo znotraj določenega poslovnega obdobja, v naslednje poslovno obdobje. V takih primerih prenašamo le vrednosti dinamičnih kategorij, ki smo jih prenesli oziroma preoblikovali v statične (Kokotec-Novak idr. 1997, 27–28).

Stroški

Cilj poslovnega procesa je ustvarjanje določenih poslovnih učinkov, to je proizvodov ali storitev. Poslovni proces pa ni mogoč brez njegovih prvin – to je delovnih sredstev, predmetov dela, storitev in dela. Te prvine se v poslovnem procesu trošijo. Če potroške omenjenih prvin ovrednotimo, govorimo o stroških (Milost 1997, 28).

Iz tega lahko izhajamo, da so potroški količine porabljenih prvin poslovnega procesa in stroški cenovno izraženi potroški. To pomeni, da so stroški cenovno izraženi potroški delovnih sredstev, predmetov dela, delovne sile in storitev (Turk in Melavc 1998, 41–43).

Leksikon pa stroške opredeljuje kot (Leksikon CZ 1998, 1021): »cenovno izraženi potroški delovnih sredstev, delovnih predmetov, storitev in delovne sile, ki so nujni, da bi dosegli kak gospodarski učinek«.

Za razumevanje stroškov in pojmov, povezanih s stroški, je pomembna razlaga razlik med naslednjimi pojmi (Rebernik 1997, 195–196):

- *Potrošek* je povezan s trošenjem posameznih prvin poslovnega procesa ali proizvodnih virov v njihovi naravni obliki. Potroške ugotovimo, če z določeno mersko enoto izmerimo ali ocenimo količino potrošenega proizvodnega vira.
- *Strošek* je vrednostno izražen nujen potrošek prvin poslovnega procesa, in sicer gre za zmnožek določenega potroška in cene za enoto tega potroška.
- *Izdatek* je zmanjševanje denarnih sredstev podjetja oziroma izdajanje, odliv denarja.
- *Odhodki* so stroški, ki so zajeti v prodanih poslovnih učinkih. Pomembno je, da se razlika med stroški in odhodki pojavlja le med posameznimi obračunskimi obdobji.

Stroške razvrščamo po različnih merilih.

Najpogostejše razvrščanje stroškov je tisto, ki vključuje *naravne vrste stroškov*. Naravni stroški nastajajo v poslovnem procesu s trošenjem prvin poslovnega procesa, torej lahko govorimo o stroških delovnih sredstev, stroških predmetov dela, stroških storitev in stroških dela.

Ta razvrstitev pa ni zelo uporabna, primernejša razvrstitev je *na izvirne vrste stroškov*, med katere spadajo: stroški materiala, stroški storitev v ožjem smislu, stroški amortizacije, stroški odpisov zalog in terjatev, stroški davkov, stroški dela in stroški obresti.

Iz izvernih stroškov so sestavljeni *izpeljani stroški*, izpeljani stroški pa nastanejo v trenutku, ko jih prenesemo z ene organizacijske enote na drugo organizacijsko enoto istega poslovnega sistema.

Naslednja delitev stroškov je delitev na *načrtovane* in *uresničene stroške*. Tako delitev dobimo glede na časovni vidik. Načrtovani stroški so predračunani stroški, uresničeni stroški pa obračunani stroški.

Če opazujemo stroške na ravni posameznega proizvodnega programa ali celo ožje, na podlagi stroškovnega mesta in stroškovnega nosilca, govorimo o *posrednih* in *neposrednih* stroških. Posredni stroški so tisti, ki se nanašajo na celoten poslovni sistem, neposredni stroški pa se nanašajo na posamezno proizvodnjo oziroma storitev v poslovnem sistemu.

Pomembna je tudi delitev glede na obseg poslovanja organizacije. S tega vidika delimo stroške na *stalne* in *spremenljive stroške*. Stalni stroški se ne spreminjajo z obsegom poslovanja in obstajajo tudi, če podjetje na posluje. Poleg tega se stalni stroški na enoto učinka spreminjajo. Te delimo naprej na *neomejeno stalne stroške* in *omejeno stalne stroške*. Neomejeno stalni stroški so tisti, na katere obseg dejavnosti sploh ne vpliva. Med neomejeno stalne stroške spadajo amortizacija, če je obračunana časovno, zavarovalne premije, najemnine in podobno. Omejeno stalni stroški so tisti, na katere sprememba obsega dejavnosti ne vpliva v določenih mejah, ko pa so te meje prekoračene, se stroški skokovito povečajo, vendar do prve naslednje meje nanje obseg

dejavnosti spet ne vpliva. Spremenljivi stroški se spreminjajo z obsegom poslovanja. Spremenljive stroške nadalje delimo na *sorazmerno spremenljive stroške, napredujoče spremenljive stroške in nazadujoče spremenljive stroške*. Sorazmerno spremenljivi stroški so na enoto učinka vedno enaki, kar pomeni, da se spreminjajo enako kot obseg poslovanja (stroški izdelovalnega materiala ali plače, ki so obračunane glede na ustvarjene količine). Ti stroški so lahko tudi napredujoči ali nazadujoči, odvisno od okoliščin, v katerih nastajajo. Napredujoči spremenljivi stroški naraščajo hitreje kot obseg poslovanja (npr. plače, kadar zaradi povečanja obsega proizvodnje uvedemo dražje nočno ali nadurno delo in podobno). Nazadujoči spremenljivi stroški pa naraščajo počasneje od obsega poslovanja (npr. stroški razvoja) (Turk in Melavc 1998, 59–64).

Stroške glede na posamezne poslovne funkcije delimo tudi na *stroške učinkov in stroške obdobja*. Gre za to, ali jih prenašamo v zaloge učinkov, ali pa jih neposredno ob nastanku preoblikujemo v odhodke.

Stroške lahko delimo tudi na *odločujoče* in *neodločujoče*. Odločujoči so tisti, katerih sedanji celotni obseg bi se spremenil, če bi sprejeli neko različico, neodločujoči pa tisti, ki ostanejo v celotnem obsegu enaki, ne glede na različico.

Mejni stroški so stroški, ki so potrebni za proizvodnjo dodatnega učinka poslovnega sistema in iz tega izpeljemo, da so mejni stroški *dodatni stroški*.

Oportunitetni stroški so stroški zavržene priložnosti, torej ovrednotenje druge najboljše alternative, ki je nismo izbrali.

Nadaljnja delitev stroškov je lahko tudi delitev na *obvladljive* in *neobvladljive stroške*. To razvrstitev upoštevamo takrat, kadar imajo organizacije organizirana mesta odgovornosti in omogočajo preverjanje, koliko lahko tisti, ki vodi mesto odgovornosti, tudi vpliva na obseg stroškov, ki zadevajo to mesto odgovornosti.

Vračunani stroški so tisti, ki jih v določenem obdobju tudi računovodsko opredelimo kot dinamično gospodarsko kategorijo stroška in jih vračunamo v vrednosti nastalih ali prodanih poslovnih učinkov.

Nevračunani stroški pa so tisti, ki jih v določenem obdobju še nismo izkazali med stroške, ampak so odloženi med sredstvi v okviru aktivnih časovnih razmejitev (Turk in Melavc 1998, 77–91).

Odhodki

Odhodki so nasprotje prihodkov in skupaj z njimi oblikujejo poslovni izid v določenem obračunskem obdobju. Večino odhodkov lahko opredelimo kot stroške v prodanih poslovnih učinkih. Odhodki so žrtvovane vrednosti, ki so potrebne za doseganje prihodkov kot pridobljenih vrednosti.

Stroški se spremenijo v odhodke, ko poslovne učinke prodamo.

Slovenski računovodski standardi, natančneje SRS 17, pravijo, da so odhodki zmanjšanja gospodarskih koristi v obračunskem obdobju v obliki zmanjšanj sredstev ali

povečanj dolgov, prek poslovnega izida pa vplivajo na velikost kapitala. SRS 17 razvršča odhodke na:

- *Poslovni odhodki* so v načelu enaki vračunanim stroškom v obračunskem obdobju, povečanim za stroške, ki se zadržujejo v začetnih zalogah proizvodov in nedokončane proizvodnje. V trgovinskih podjetjih, kjer se stroški ne zadržujejo v zalogah, je treba pri ugotavljanju poslovnih odhodkov všteti še nabavno vrednost prodanega trgovskega blaga. Podobno kot trgovsko blago se obravnava tudi prodani material. Vsa podjetja pa morajo tem stroškom dodati še morebitne deleže zaposlencev v razširjenem dobičku in prevrednotovalne poslovne odhodke, ki pri tem niso bili obravnavani kot stroški. Stroški obresti so izključeni iz poslovnih odhodkov. Poslovni odhodki se po namenu razvrščajo:
 - na proizvodjalne stroške prodanih količin in v trgovskih podjetjih na nabavno vrednost prodanih količin ter
 - na posredne stroške nabavljanja in prodajanja, neposredne stroške prodajanja, posredne stroške skupnih služb in prevrednotovalne poslovne odhodke, ki niso stroški.
- *Finančni odhodki* so odhodki za financiranje in odhodki za naložbenje. Prve sestavljajo predvsem stroški danih obresti, drugi pa imajo predvsem naravo prevrednotovalnih finančnih odhodkov. Za potrebe notranjega proučevanja se lahko odhodki za financiranje razčlenjujejo na del, ki je povezan z ustvarjanjem poslovnih prihodkov, in del, ki je povezan izključno z ustvarjanjem finančnih prihodkov.

Poslovni odhodki in finančni odhodki so redni odhodki.

- *Izredne odhodke* sestavljajo neobičajne postavke, ki v obravnavanem poslovnem letu zmanjšujejo izid rednega poslovanja. Kot izredni odhodek se štejejo tudi rezervacije za kritje možne izgube, če je verjetno, da bodo prihodnji dogodki potrdili, da bo po upoštevanju vseh možnih rešitev na dan bilance stanja prišlo do izgube, ali če je mogoče razumno oceniti znesek možne izgube. Kot posebna vrsta izrednih odhodkov se šteje neporavnana izguba iz prejšnjih let, ki se poravnava z odpisom obveznosti ali s prejetimi dotacijami v obravnavanem poslovnem letu.

Prihodki

Prihodki so pridobivanje vrednosti, medtem ko smo pri odhodkih govorili o žrtvovanih vrednostih. Prihodke pa moramo ločevati od prejemkov. Prejemki so povečanje stanja denarja in ne vplivajo na poslovni izid, medtem ko prihodki vplivajo na poslovni izid poslovnega sistema. Prihodki tudi niso vedno gospodarsko povezani s

prejemki (npr. ko blago prodamo, nastane za poslovni sistem prihodek, ko pa nam kupci blago plačajo, nastane za poslovni sistem prejemek).

Slovenski računovodski standardi – SRS 18 poznajo tri skupine prihodkov, in sicer:

- *Poslovni prihodki* so prihodki od prodaje in drugi poslovni prihodki, povezani s poslovnimi učinki.
- *Prihodke od prodaje* sestavljajo prodajne vrednosti prodanih proizvodov oziroma trgovskega blaga in materiala ter opravljenih storitev v obračunskem obdobju (razen finančnih prihodkov na tej podlagi). Razčlenjujejo se na prihodke od prodaje lastnih poslovnih učinkov (proizvodov in storitev) ter prihodke od prodaje trgovskega blaga in materiala. Zneski, zbrani v korist tretjih oseb, ko so obračunani davek na dodano vrednost in druge dajatve, niso sestavina prihodkov od prodaje. Podobno tudi zneski, zbrani v korist zastopane, niso sestavina prihodkov od prodaje (prihodek od prodaje je le storitev zastopnika).
- *Drugi poslovni prihodki*, povezani s poslovnimi učinki, so subvencije, dotacije, regresi, kompenzacije, premije in podobni prihodki. Državne podpore, prejete za pridobitev opredmetenih osnovnih sredstev, ostajajo začasno med dolgoročnimi rezervacijami in se prenašajo med poslovne prihodke skladno z amortiziranjem ustreznih opredmetenih osnovnih sredstev.
- *Finančni prihodki* so prihodki od naložbenja. Pojavljajo se v zvezi z dolgoročnimi in kratkoročnimi finančnimi naložbami, pa tudi v zvezi s terjatvami. Sestavljajo jih obračunane obresti in deleži v dobičku drugih, pa tudi prevrednotovalni finančni prihodki. Razčlenjujejo se na finančne prihodke, ki niso odvisni od poslovnega izida drugih (npr. prejete obresti), in finančne prihodke, ki so odvisni od poslovnega izida drugih (npr. prejete dividende).
- *Izredne prihodke* sestavljajo neobičajne postavke, ki v obravnavanem poslovnem letu povečujejo izid rednega poslovanja. Kot izredni prihodki se štejejo tudi tisti, ki so dobljeni za poravnavo izgube iz prejšnjih let, razen če gre za uporabo lastnih virov sredstev.

Izredni prihodek je tudi prejeta dotacija za kritje neporavnane izgube iz prejšnjih poslovnih let.

Poslovni izid in finančni izid

Poslovni izid je razlika med vsemi prihodki in vsemi odhodki v obračunskem obdobju. Drugače lahko rečemo tudi, da je poslovni izid razlika med pridobljenimi in žrtvovanimi vrednostmi.

Poslovni izid lahko obravnavamo na ravni celotne organizacije, po posameznih področjih oz. njenih delih, ali pa na ravni posameznega poslovnega učinka, takrat govorimo o poslovnem izidu stroškovnega mesta ali stroškovnega nosilca.

Slovenski računovodski standard 19 podrobno opisuje vrste poslovnega in finančnega izida in pravi, da je poslovni izid razlika med prihodki in odhodki v obračunskem obdobju, finančni izid pa je razlika med prejemki in izdatki v obračunskem obdobju, lahko pa tudi razlika med pritoki in odtoki v obračunskem obdobju.

Temeljni poslovni izidi so:

- poslovni izid – dobiček ali izguba iz prodaje,
- poslovni izid – dobiček ali izguba iz celotnega poslovanja,
- poslovni izid – dobiček ali izguba iz rednega delovanja,
- celotni poslovni izid – celotni dobiček ali celotna izguba,
- celotni poslovni izid – celotni dobiček ali celotna izguba po odbitku poravnane izgube iz prejšnjih let,
- celotni poslovni izid – celotni dobiček ali celotna izguba po odbitku prevrednotovalnega popravka poslovnega izida in
- čisti dobiček ali čista izguba.

3.2 Računovodski izkazi

Omenili smo že, da so ekonomske kategorije, ki so predmet preučevanja v računovodstvu, lahko opredeljene statično ali dinamično. Statično opredeljeni ekonomski kategoriji (sredstva in obveznosti do virov sredstev) sta vsebovani v bilanci stanja, dinamično opredeljene ekonomske kategorije (odhodki, prihodki in poslovni izid) pa v bilanci (izkazu) poslovnega izida. Bilanca stanja in bilanca (izkaz) poslovnega izida sta tako temeljna računovodska izkaza in tudi najpomembnejši sestavini letnega obračuna poslovnega sistema. Poleg njiju pa poznamo še bilanco (izkaz) finančnega izida. Bilanca stanja prikazuje pritoke in odtoke, bilanca finančnega izida pa prejemke in izdatke poslovnega sistema v obračunskem obdobju (Milost 1996, 71).

3.2.1 Bilanca stanja

Bilanca stanja je računovodski izkaz, ki prikazuje stanje sredstev in obveznosti do virov sredstev v določenem trenutku. Gre za izkaz premoženjskega in finančnega stanja poslovnega sistema, ki ima dve, med seboj uravnoteženi strani. Bilanca stanja vsebuje informacije o investiranju in financiranju. Sestavi se za splošne ali posebne namene za potrebe zunanjega, lahko pa tudi notranjega računovodskega poročanja. Od vrste in narave podjetja sta odvisna obseg in razčlenjenost postavk v njem (Melavc 2003, 106).

Bilance stanja lahko razvrstimo po različnih sodilih, in sicer (Milost 1996, 72):

- glede na čas, v katerem jih sestavljamo, so bilance stanja lahko predračunske in obračunske;
- glede na uporabnike informacij so lahko bilance stanja notranje ali zunanje; notranje so namenjene zadovoljevanju potreb notranjim uporabnikom, zunanje pa so namenjene zunanjim uporabnikom;
- glede na namen so bilance stanja redne in izredne; redne bilance stanja so začetne in končne ter tiste, ki imajo točno določen datum, izredne pa se sestavijo ob izrednih razmerah, npr. ob ustanovitvi podjetja, ob združitvi, likvidaciji in drugo.

3.2.2 Bilanca poslovnega izida

Bilanca poslovnega izida prikazuje odhodke, prihodke in poslovni izid poslovnega sistema v obračunskem obdobju. Poslovni sistem lahko sestavi bilanco poslovnega izida šele, ko se pojavijo prvi odhodki in prvi prihodki. Za razliko od bilance stanja pri bilanci poslovnega izida ne moremo govoriti o začetni bilanci, pač pa le o bilanci poslovnega izida obračunskega obdobja. Sestavi se za splošne ali posebne namene za potrebe zunanjega, lahko pa tudi notranjega računovodskega poročanja. Od vrste in narave podjetja sta odvisna obseg in razčlenjenost postavk v njem (SRS 2002, 167).

Enako kot pri bilanci stanja razvrstimo tudi bilanco poslovnega izida, in sicer (Milost 1996, 77):

- glede na čas, v katerem jih sestavljamo, so bilance poslovnega izida lahko predračunske in obračunske;
- glede na uporabnike so notranje za notranje uporabnike informacij in zunanje za zunanje uporabnike informacij;
- glede na namen so redne in izredne; redne so tiste, v katerih je bilančni datum vnaprej določen, izredne pa sestavljamo ob nepredvidenih dogodkih;
- glede na obliko ločimo vzporedne, zaporedne in stopničaste bilance poslovnega izida; pri vzporednem in zaporednem razvrščanju bilančnih postavk govorimo o bilanci poslovnega izida, pri stopničastem razvrščanju govorimo o izkazu stanja.

3.2.3 Bilanca finančnega izida

Bilanca finančnega izida je temeljni računovodski izkaz, v katerem so resnično in pošteno prikazane spremembe stanja denarnih sredstev in njihovih ustreznikov za poslovno leto ali medletna obdobja, za katera se sestavlja (SRS 2002, 187).

Iz bilance finančnega izida je razvidno začetno in končno stanje sredstev in njihovih ustreznikov ter kako jih podjetje pridobiva in porablja.

Finančni izid lahko ugotavljamo neposredno na podlagi denarnega toka – prejemkov in izdatkov, ali pa na podlagi finančnega toka. Finančni tok je celota pritokov in odtokov določenih vrst sredstev ali obveznosti do virov sredstev v določenem časovnem obdobju. Pritoki in odtoki so posledica sprememb stanj sredstev ali obveznosti do virov sredstev (Melavc in Milost 2003, 158).

Med pritoki nastajajo:

- *pritoki zaradi dezinvestiranja*, ki se pojavijo v primeru, ko poslovni dogodki zmanjšujejo stanje sredstev v obliki stvari ali v obliki pravic, in
- *pritoki zaradi financiranja*, ki se pojavijo v primeru, ko poslovni dogodki povečujejo stanje obveznosti do virov sredstev.

Med odtoki nastajajo:

- *odtoki zaradi investiranja*, ki se pojavijo v primeru, ko poslovni dogodki povečujejo stanje sredstev v obliki stvari ali v obliki pravic, in
- *odtoki zaradi definciranja*, ki se pojavijo v primeru, ko poslovni dogodki zmanjšujejo obveznosti do virov sredstev.

3.3 Računovodsko analiziranje poslovanja

Z računovodskim analiziranjem presojamo ugodnosti in možnosti za izboljšanje ugotovljenega. Gre za proučevanje poslovnih procesov in stanj z namenom spoznavanja razmerij med pojavi. Namen računovodskega analiziranja je spoznati razloge, ki so privedli do obstoječega stanja, in obenem zbrati potrebne informacije za njegovo izboljšanje.

3.3.1 Metode računovodskega analiziranja poslovanja

Za računovodsko analiziranje poslovanja uporabljamo različne metode, in sicer (Milost 1997, 213):

- *Metodo razčlenjevanja* uporabljamo, kadar proučujemo sestavljene poslovne procese in želimo spoznati njihove sestavne dele. Razčlenjevanje lahko poteka tako dolgo, dokler ne pridemo do sestavnih delov, ki jih ni več mogoče razčleniti. Metoda nas pripelje do spoznanj, ki so prikrita.
- *Metodo primerjanja* uporabljamo, kadar proučujemo primerljive, vendar ne nujno iste poslovne procese in želimo spoznati odmike ali razmerja med njimi. Podatki, ki jih primerjamo, so lahko tudi različni, vendar morajo biti smiselno povezani.

- *Metodo izločevanja* uporabljamo takrat, ko niti navidezno istovrstni podatki zaradi zunanjih vplivov na proučevane poslovne procese niso medsebojno primerljivi. Pri tej metodi moteče zunanje vplive izločimo.
- *Metodo osamljanja* uporabljamo, kadar želimo iz množice podatkov upoštevati le tiste, ki so za predviden namen odločilni. Na ta način omejujemo področje proučevanja.
- *Metodo strnjevanja* uporabljamo tedaj, ko želimo posamezna spoznanja o proučevanih poslovnih procesih povezati v celoto. Strnjevanje posameznih spoznanj, do katerih smo prišli z drugimi metodami, nas popelje do končnega rezultata.

3.3.2 Analiziranje učinkovitosti in uspešnosti poslovanja

Učinkovitost in uspešnost poslovanja lahko analiziramo na osnovi štirih načel (Milost 1997, 216):

- Proizvodnost je tehnološka učinkovitost poslovanja, ki se kaže v količini proizvedenih poslovnih učinkov ob določenem številu zaposlenih.
- Koeficient gospodarnosti nam kaže razmerje med prihodki in odhodki. Koeficient gospodarnosti celotnega poslovnega sistema je rezultat seštevka delnih koeficientov gospodarnosti.
- Donosnost lahko pojasnujemo z različnih vidikov. Lastnike zanima koeficient, ki pojasnjuje čisto donosnost kapitala, to je razmerje med čistim dobičkom in kapitalom. Ker poslovna sredstva niso financirana samo s kapitalom, moramo v kazalnik zajeti še dolgove in obresti v zvezi z dolgovi.
- Plačilna sposobnost poslovnega sistema je njegova sposobnost, da lahko poravnava svoje zapadle obveznosti. Za zagotavljanje plačilne sposobnosti je pomembno, da poslovni sistem razpolaga s primerno sestavo sredstev in primerno hitrostjo preoblikovanja iz ene oblike v drugo.

3.3.3 Analiziranje sredstev in obveznosti do virov sredstev

Sredstva in obveznosti do virov sredstev so postavke bilance stanja, zato njihovo analiziranje pomeni analiziranje bilance stanja. Za analiziranje sredstev in obveznosti do virov sredstev uporabljamo naslednje kazalnike (Milost 1997, 221):

- *kazalniki sestave sredstev* nam povedo, kakšna je stopnja udeležnosti osnovnih sredstev, obratnih sredstev in finančnih naložb v sestavi sredstev;
- *kazalnik tehnične opremljenosti dela s sredstvi* nam pove, s kolikšno vrednostjo sredstev razpolaga vsak zaposleni;

- *kazalnik odpisanosti osnovnih sredstev* je razmerje med popravkom vrednosti osnovnih sredstev in nabavno vrednostjo osnovnih sredstev;
- *kazalnik obračanja obratnih sredstev* nam pove, v kolikšnem času se sredstva preoblikujejo iz denarne v stvarno in ponovno v denarno obliko;
- *kazalnik finančne neodvisnosti* je kazalnik, pri katerem gre za stopnjo udeležенosti kapitala, dolgov in pasivnih časovnih razmejitev v obveznostih do virov sredstev;
- *kazalniki finančnega kritja sredstev* nam kažejo, kako so financirane posamezne vrste sredstev.

4 PREDSTAVITEV PODJETJA SAVA TRADE, D. D.

4.1 Osnovni podatki Sava Trade, d. d.

Popolno ime:	Sava Trade, trgovina in storitve, d. d.
Skrajšano ime:	Sava Trade, d. d.
Sedež in naslov:	Ljubljana, Cesta v Mestni log 90
Vrsta organizacije:	delniška družba
Oblika lastnine:	Sava, d. d., Kranj 94,99 % deleža, drugi 5,01 % deleža.

4.2 Dejavnost sestava družbe Sava Trade, d. d.

Dejavnost:

- trgovina na debelo z drugimi izdelki široke porabe,
- trgovina na debelo s kemičnimi proizvodi,
- trgovina na drobno v drugih specializiranih prodajalnah,
- skladiščenje,
- cestni tovorni promet,
- dajanje lastnih nepremičnin v najem,
- posredništvo pri prodaji raznovrstnih izdelkov.

Dejavnost družbe je trgovina na debelo in drobno ter storitve. Družba je organizirana v posamezna področja, ki izvajajo bodisi osnovno komercialno dejavnost bodisi podporo storitvenim dejavnostim.

Področje logistike je organizirano kot podporna enota komercialne dejavnosti. Področje veleprodaje je razdeljeno na trženje surovin in trženje širokopotrošnega blaga.

Programi široke potrošnje so razdeljeni na področja prodaje po vrsti kupcev. Nabava širokopotrošnega blaga se izvaja na področju nabave.

Programi trženja surovin se delijo po skupinah surovin, v katerih se izvaja funkcijo nabave in prodaje.

Področje maloprodaje izvaja prodajo na drobno v prodajnih centrih v večjih mestih ter v manjših maloprodajnih enotah v manjših krajih. Štabne službe, področje poslovnega servisa in ekonomike izvajajo podporne storitvene in strokovne dejavnosti za podporo upravi in celotni družbi.

Veleprodaja

Sava Trade, d. d. je v letu 2004 trgovala z izdelki iz desetih osnovnih blagovnih skupin: barve, laki, lepila, kemikalije, plastika, papir, guma, tekstil, čistila in pribor, podi in obloge, gradbeni materiali, zaščita, stroji in naprave.

Največji delež prodaje predstavljajo blagovne skupine:

- barve, laki, lepila,
- kemijske surovine,
- plastika.

Na področju trženja teh osnovnih blagovnih skupin se Sava Trade, d. d. uvršča med prvo trojico trgovcev v Sloveniji.

Kratkoročni projekti pospeševanja prodaje so redne mesečne akcije in občasne akcije, ki so vezane na sezonske artikle. Dolgoročni projekt pospeševanja prodaje pa je krepitev blagovne znamke AstraChemo.

Maloprodaja

V maloprodaji Sava Trade, d. d. trži izdelke iz desetih osnovnih blagovnih razredov. Nosilne blagovne skupine so: podi in obloge, barve, laki, čistila in pribor ter plastika za široko potrošnjo.

4.3 Zaposleni v družbi Sava Trade, d. d.

V družbi Sava Trade, d. d. je bilo v letu 2004 povprečno zaposlenih 356 delavcev. Na dan 31. december 2004 je bilo v družbi zaposlenih 337 delavcev, od teh 331 za nedoločen čas in za šest za določen čas.

Izobrazbena struktura:

- nepopolna osnovna šola 1,
- popolna osnovna šola 33,
- poklicna šola (2 leti) 4,
- poklicna šola (3 leta) 119,
- srednja šola 141,
- višja šola 15,
- visoka šola 23,
- magisterij 1.

5 RAZČLENITEV RAČUNOVODSKIH IZKAZOV

V letih 2003 in 2004 je družba Sava Trade, d. d. pripravila naslednje računovodske izkaze:

- računovodske izkaze v skladu z slovenskimi računovodskimi standardi (SRS), ki jih revidira družba KPMG Slovenija.

V nadaljevanju bom predstavil letne računovodske izkaze, bilanco stanja, poslovni in finančni izkaz za leti 2003 in 2004 ter jih primerjal med seboj.

5.1 Primerjava bilance stanja Sava Trade, d. d. za leti 2004 in 2003

Primerjava bilance stanja v podjetju Sava Trade za leti 2004 in 2003 je prikazana v tabeli 5.1.

Tabela 5.1 Primerjava bilance stanja za leti 2004 in 2003 (v tisoč SIT)

Besedilo	31. 12. 2004	31. 12. 2003	Indeks 2004/03
OBVEZNOSTI DO VIROV SREDSTEV			
A Kapital	7.906.195	7.503.545	105
I Vpoklicani kapital	2.175.370	2.175.370	100
II Kapitalska rezerva	4.420.846	4.420.846	100
III Rezerve iz dobička	246.245	246.245	100
IV Čisti poslovni izid poslovnega leta	402.650	0	
V Prevrednotovalni popravki kapitala	661.084	661.084	100
B Rezervacije	85.804	0	0
C Finančne in poslovne obveznosti	3.703.056	5.653.161	66
a) Dolgoročne finančne in posl. obveznosti	337.792	458.987	74
1 Dolg. finančne obveznosti do bank	255.938	372.508	69
2 Dolg. posl. obvez. na podlagi predujmov	5.997	4.000	150
3 Dolg. finančne in posl. obveznosti do drugih	75.857	82.479	92
b) Kratkoročne finančne in posl. obveznosti	3.365.264	5.194.174	65
1 Kratk. finančne obveznosti do bank	871.229	2.007.427	43
2 Kratk. posl. obvez. na podlagi predujmov	960	7.512	13
3 Kratk. posl. obvez. do dobaviteljev	2.174.021	2.225.201	98
4 Kratk. fin. in posl. obv. do podjetij v skupini	73.041	656.150	11
5 Kratk. fin. in posl. obv. do drugih	245.943	297.884	83
D Pasivne časovne razmejitve	4.207	25.341	17
Obveznosti do virov sredstev skupaj	11.699.262	13.182.047	89
SREDSTVA			
A Stalna sredstva	5.858.183	6.437.739	91
I Neopredmetena dolgoročna sredstva	69.031	110.593	62
1 Dolgoročno odloženi stroški poslovanja	0	29.151	
2 Dolgoročne premoženjske pravice	69.031	81.442	85
II Opredmetena osnovna sredstva	4.703.502	4.928.842	95
1 Zemljišča in zgradbe	4.437.336	4.592.001	97
2 Druge naprave in oprema	266.166	336.841	79
III Dolgoročne finančne naložbe	1.085.650	1.398.304	78

1	Dolg. finančne terjatve do podjetij v skupini	683.910	683.910	100
2	Delež v pridruženih podjetjih	1.223	4.774	26
3	Drugi dolgoročni deleži	390.517	699.468	56
4	Druge dolgoročne finančne terjatve	10.000	10.154	98
B	Gibljiva sredstva	5.827.759	6.730.168	87
I	Zaloge	1.659.004	1.856.757	89
II	Poslovne terjatve	3.439.578	4.353.519	79
a)	Dolgoročne poslovne terjatve	6.672	11.447	58
b)	Kratkoročne poslovne terjatve	3.432.906	4.342.072	79
1	Kratkoročne poslovne terjatve do kupcev	2.988.903	3.049.283	98
2	Kratkoročne poslovne terjatve do skupine	226.637	1.125.128	20
3	Kratkoročne poslovne terjatve do drugih	217.366	137.661	130
III	Kratkoročne finančne naložbe	712.543	492.056	145
1	Kratkoročni deleži v podjetjih v skupini	71.000	0	
2	Kratkoročni deleži v pridruženih podjetjih	636.648	487.148	131
3	Kratkoročne finančne naložbe do drugih	4.895	4.908	100
IV	Dobroimetje pri bankah, čeki in gotovina	16.634	27.836	60
C	Aktivne časovne razmejitev	13.320	14.140	94
	Sredstva skupaj	11.699.262	13.182.047	89

Vir: Sava Trade 2004 in 2005

Bilanca stanja

Iz analize bilance stanja podjetja Sava Trade, d. d. izhaja, da se je bilančna vsota v letu 2004 zmanjšala za 11 %, in sicer predvsem zaradi velikega zmanjšanja stalnih sredstev. Stalna sredstva so se zmanjšala v postavkah neopredmetena sredstva in dolgoročne finančne naložbe. Medtem pa so se gibljiva sredstva zmanjšala, in sicer v vseh postavkah.

Med obveznostmi do virov sredstev pa se je kapital povečal za 5 %, medtem ko so se zmanjšale dolgoročne obveznosti za 26 % in kratkoročne za 57 %.

5.2 Primerjava poslovnega izida Sava Trade, d. d. za leti 2004 in 2003

Primerjavo poslovnega izida podjetja Sava Trade za leti 2004 in 2003 je prikazana v tabeli 5.2.

Tabela 5.2 Primerjava poslovnega izida za leti 2004 in 2003 (v tisoč SIT)

Besedilo	jan–dec 2004	jan–dec 2003	indeks 2004/2003
01 Čisti prihodki od prodaje	13.508.837	14.696.352	92
04 Drugi poslovni prihodki	105.001	523.360	20
05 Stroški blaga, materiala in storitev	11.930.262	12.812.896	93
06 Stroški dela	1.376.319	1.535.511	90
Stroški plač	953.288	1.062.442	90
Stroški socialnih zavarovanj	202.900	227.040	89
Drugi stroški dela	220.131	246.029	89
07 Odpisi vrednosti	373.629	391.395	95

	Amortizacije in prevrednotovalni poslovni odhodki pri neop. dolgoročnih in opred. osnovnih sredstvih	273.482	266.914	102
	Prevrednotovalni poslovni odhodki pri obratnih sredstvih	100.147	124.481	80
08	Drugi poslovni odhodki	125.215	58.174	215
09	Finančni prihodki iz deležev	1.065	980	109
	c) Drugi finančni prihodki iz deležev	1.065	980	109
10	Finančni prihodki iz dolgoročnih terjatev	640.283	0	
	Finančni prihodki iz dolgoročnih terjatev do podjetij v skupini	51.325	0	
	Drugi finančni prihodki iz dolgoročnih terjatev	588.958	0	
11	Finančni prihodki iz kratkoročnih terjatev	213.183	288.172	74
	Finančni prihodki iz obresti in kratkoročnih terjatev do podjetij v skupini	6.489	44.741	15
	Drugi finančni prihodki iz obresti in kratkoročnih terjatev	206.694	243.431	85
12	Finančni odhodki za odpise dolgoročnih in kratkoročnih fin. naložb	102.423	725.236	14
	Prevrednotovalni finančni odhodki pri finančnih naložbah v podjetja v skupini	0	725.236	0
	Drugi prevrednotovalni finančni odhodki	102.423	0	
13	Finančni odhodki za obresti in iz drugih obvez.	124.976	312.187	40
	Finančni odhodki za obresti in iz drugih obveznosti do podjetij v skupini	1.749	44.570	4
	c) Drugi finančni odhodki za obresti	123.227	267.617	46
14	Davek iz dobička iz rednega delovanja	67.661	0	
15	Čisti poslovni izid iz rednega delovanja	367.884	-326.535	-113
16	Izredni prihodki	71.257	61.320	116
17	Izredni odhodki	36.491	2.598	1.405
	Izredni odhodki brez prevrednotovalnega popravka kapitala	36.491	2.598	1.405
18	Poslovni izid zunaj rednega delovanja	34.766	58.722	59
21	Čisti poslovni izid obračunskega obdobja	402.650	-267.813	-150

Vir: Sava Trade 2004 in 2005

Analiza izkaza poslovnega izida podjetja Sava Trade, d. d. nam pokaže, da se je v letu 2004 poslovanje izboljšalo, saj se je čisti dobiček povečal, kljub nižjim čistim prihodkov od prodaje.

Opazno je tudi, da so se znižali finančni odhodki, in to na nekaterih postavkah za 86 %, finančni prihodki pa so se povečali za 9 %.

5.3 Primerjava izkaza finančnega izida Sava Trade, d. d. za leti 2004 in 2003

Primerjava finančnega izida podjetja Sava Trade, d. d. za leti 2004 in 2003 je prikazana v tabeli 5.3.

Tabela 5.3 Primerjava izkaza finančnega izida za leti 2004 in leto 2003 (v tisoč SIT)

Besedilo	jan–dec 2004		jan–dec 2003	
	prитоки	odtoki	prитоки	odtoki
A. Finančni tokovi pri poslovanju				
<i>Pritoki pri poslovanju</i>	<i>14.938.237</i>		<i>14.908.640</i>	
Poslovni prihodki	13.875.581		15.418.955	
Izredni prihodki, ki se nanašajo na poslovanje	71.257		61.320	
Začetne manj končne poslovne terjatve	990.579		-568.601	
Začetne manj končne kratkoročne aktivne časovne razmejnitve	820		-3.034	
<i>Odtoki pri poslovanju</i>		<i>14.192.875</i>		<i>14.445.116</i>
Poslovni odhodki brez amortizacije		13.567.935		14.663.117
Izredni odhodki, ki se nanašajo na poslovanje		36.491		2.598
Davek iz dobička in drugi davki		67.661		0
Končne manj začetne zaloge		-197.753		-174.803
Začetni manj končni poslovni dogodki		697.407		-77.160
Začetne manj končne kratkoročne pasivne časovne razmejnitve		21.134		31.364
<i>Prebitek pritoikov pri poslovanju (a manj b)</i>	<i>745.362</i>		<i>463.524</i>	
B. Finančni tokovi pri naložbenju				
Pritoki pri naložbenju	807.905		820.339	
Finančni prihodki, ki se nanašajo na naložbe	481.755		1.460	
Pobotano zmanjšanje neopredmetenih dolgoročnih sredstev	13.496		29.439	
Pobotano zmanjšanje opred. os. sredstev	0		728.115	
Pobotano zmanjšanje dolg. finančnih naložb	312.654		0	
Pobotano zmanjšanje krat. finančnih naložb	0		61325	
Pritoki pri naložbenju				
Finančni odhodki, ki se nanašajo na naložbenje		331.920		
Pobotano povečanje opred. osnovnih sred.		91.357		1.558.608
Pobotano povečanje dolg. finančnih naložb				
Pobotano povečanje kratk. finančnih naložb				
Pribitek pritoikov pri naložbenju (a manj b)	475.985		0	
Pribitek odtokov pri naložbenju (b manj a)		0		738.269
C. Finančni tokovi pri financiranju				
Pritoki pri financiranju	111.033		814.573	
Finančni prihodki, ki se nanašajo na financiranje	111.033		88.449	
Povečanje kapitala	0		148.002	
Pobotano povečanje kratk. finančnih dolgov	0		578.122	
Odtoki pri financiranju		1.343.582		566.552

Finančni odhodki, ki se nanašajo na financiranje	90.884	180.132
Pobotano zmanjšanje dolg. rezervacij	0	137.337
Pobotano zmanjšanje dolg. finančnih dolgov	116.570	249.083
Pobotano zmanjšanje kratkoročnih finančnih dolgov	1.136.128	0
Prebitek pritokov pri financiranju (a manj b)	0	248.021
Prebitek odtokov pri financiranju (b manj a)	1.232.549	0
D. Končno denarno stanje	16.634	27.836
Finančni izid v obdobju	-11.202	-26.724
Začetno stanje denarnih sredstev	27.836	54.560

Vir: Sava Trade 2004 in 2005

5.4 Analiza s kazalniki

5.4.1 Kazalniki v zvezi s sredstvi in obveznosti do virov sredstev

Sredstva in obveznosti do virov sredstev so postavke bilance stanja, zato njihovo analiziranje pomeni analiziranje bilance stanja. Najpogosteje jih lahko pravilno presodimo, če jih primerjamo še z drugimi podatki.

Kazalniki sestave sredstev

Stopnja udeležnosti osnovnih sredstev v sredstvih = osnovna sredstva / sredstva

Tabela 5.4 Stopnja udeležnosti obratnih sredstev v sredstvih

Gospodarska kategorija	2004	Delež	2003	Delež
Osnovna sredstva	5.858.185	50,1 %	6.437.379	48,8 %
Obratna sredstva	5.827.759	49,9 %	6.730.168	51,2 %
Skupaj sredstva	11.699.262	100,0 %	13.182.047	100,0 %

Iz tabele 5.4 je razvidno, da se je delež osnovni sredstev v tekočem letu povečal z deleža 48,8 % v preteklem letu na delež 50,1 %. To pomeni, da so se v obratnem sorazmerju za toliko zmanjšali deleži obratnih sredstev in znašajo v tekočem letu 49,9 %.

Osnovna in obratna sredstva predstavljajo za družbo celotna sredstva poslovnega sistema.

Kazalnik tehnične opremljenosti dela

Koeficient opremljenosti dela s sredstvi = sredstva / število zaposlenih

Tabela 5.5 Koeficient opremljenosti dela s sredstvi

Gospodarska kategorija	2004	2003
Sredstva	11.699.262	13.182.047
Število zaposlenih	337	382
Koeficient	34,71	34,50

Koeficient tehnične opremljenosti dela nam pove, s kolikšno vrednostjo sredstev razpolaga vsak zaposleni. Vrednosti za leti 2003 in 2004 sta si približno podobni. Do manjše razlike prihaja zaradi nekoliko manjše vrednosti sredstev v letu 2004 in manjšega števila zaposlenih v letu 2004.

Kazalnik finančnega kritja sredstev

Koeficient kapitalske pokritosti osnovnih sredstev = kapital / osnovna sredstva

Tabela 5.6 Koeficient kapitalske pokritosti osnovnih sredstev

Gospodarska kategorija	2004	2003
Kapital	7.906.195	7.503.545
Osnovna sredstva	5.858.185	6.437.739
Koeficient	1,35	1,17

Kazalnik nam kaže, kako so financirane posamezne vrste sredstev. Osnovna sredstva so v celoti pokrita z lastnimi viri, saj je v obeh letih ugotovljen presežek pokritja z lastnimi viri – za 17 % leta 2003 oziroma 35 % v letu 2004.

Kazalnik finančnega kritja obveznosti do virov sredstev

Koeficient kratkoročne pokritosti kratkoročnih sredstev = kratkoročna sredstva / kratkoročni dolgovi

Tabela 5.7 Koeficient kratkoročne pokritosti kratkoročnih sredstev

Gospodarska kategorija	2004	2003
Kratkoročna sredstva	5.827.759	6.730.168
Kratkoročni dolgovi	3.365.264	5.194.173
Koeficient	1,73	1,29

Iz pregleda likvidnostnega kazalnika ugotovimo, da se je pokritost kratkoročnih obveznosti s kratkoročnimi dolgovi v letu 2004 povečala z 1,29 na 1,73. Koeficient kratkoročne pokritosti kratkoročnih obveznosti je večji od 1, kar pomeni, da družba iz kratkoročnih sredstev krije sredstva kratkoročnih dolgov. Da bi lahko družba živela manj tvegano, bi moral koeficient znašati najmanj 2.

5.4.2 Kazalniki v zvezi s poslovnim izidom

Kazalniki v zvezi s poslovnim izidom merijo učinkovitost poslovnega sistema, da opravi zastavljeno nalogo v določenem času. Ugotavljamo jo kot razmerje med potroški in poslovnimi učinki.

Kazalnik gospodarnosti

Koeficient gospodarnosti = prihodki / odhodki

Tabela 5.8 Koeficient gospodarnosti

Gospodarska kategorija	2004	2003
Prihodki	13.613.838	15.219.712
Odhodki	13.805.425	14.797.976
Koeficient	0,99	1,03

V letu 2003 je v tem segmentu poslovanja družba poslovala pozitivno, medtem ko je bil ta kazalnik v tekočem letu 2004 manjši od ena. Vsi rezultati, ki so manjši od ena, izkazujejo izgubo ter povedo, da družba ne posluje gospodarno. Koeficient gospodarnosti je v letu 2004 zelo blizu vrednosti 1, tako da je pričakovati v letu 2005 dobiček.

Kazalnik donosnosti

Koeficient čiste donosnosti kapitala = čisti dobiček / kapital

Tabela 5.9 Koeficient čiste donosnosti kapitala

Gospodarska kategorija	2004	2003
Čisti dobiček	402.650	-267.813
Kapital	7.906.195	7.503.545
Koeficient	0,05	-0,03

Z analizo kazalnika ugotovimo, da je poslovanje v letu 2004 zaradi pozitivnega poslovnega izida rentabilno. Kapital se je po odštetu davka iz dobička kapitaliziral s 5 % stopnjo. Tako je v letu 2003 družba poslovala z izgubo in ni ustvarila čistega

dobička, koeficient čiste donosnosti kapitala je negativen. Glede na trend gibanja je v naslednjem letu pričakovati čisti dobiček.

Kazalnik celotne dobičkonosnosti

$$\text{Celotna dobičkonosnost} = \text{prihodki} - \text{odhodki} / \text{prihodki}$$

Tabela 5.10 Celotna dobičkonosnost

Gospodarska kategorija	2004	2003
Prihodki	13.613.838	15.219.712
Odhodki	13.805.425	14.797.976
Koeficient	-0,01	0,03

Primerjava kazalnikov nam kaže, da je celotna dobičkonosnost v letu 2004 nižja od ničle, a kljub temu je v naslednjem letu mogoče pričakovati dobiček. Dobičkonosnost z -1 % je v podjetju rezultat procesa dela z več kot 337 zaposlenimi in izplačanimi stroški dela v vrednosti 1,37 milijard tolarjev. Ta odhodek predstavlja v primerjavi s prihodkom podjetja delež prihodka in je in v seštevku z dobičkonosnostjo večji tudi od najvišje obrestne mere v poslovni banki.

5.4.3 Kazalniki v zvezi s financiranjem

Kazalnik finančne neodvisnosti

$$\text{Delež udeležnosti kapitala v financiranju} = \text{kapital} / \text{obveznosti do virov sredstev}$$

Tabela 5.11 Delež udeležnosti kapitala v financiranju

Gospodarska kategorija	2004	2003
Kapital	7.906.195	7.503.545
Obveznosti do virov sredstev	11.699.262	13.182.047
Delež	67,5 %	56,9 %

Kazalnik finančne neodvisnosti nam prikazuje razmerja kapitala v obveznostih do virov sredstev, ki se je s 56,9 % v letu 2003 zvečal na 67,5 % v letu 2004, kar pomeni, da je bilo financiranje stalnih sredstev in del zalog pokrito s kapitalom in s tem so tuje terjatve v družbi varnejše. Ta ugotovitev izhaja iz praktičnega priporočila, da je še vedno primerno tisto razmerje med kapitalom in obveznostmi do virov sredstev, za katere velja ta odnos vsaj 0,6 ali nekaj več v korist kapitala.

Kazalnik dolgov v financiranju

Delež dolgov v financiranju = dolgovi / obveznosti do virov sredstev

Tabela 5.12 Delež dolgov v financiranju

Gospodarska kategorija	2004	2003
Dolgovi	3.703.056	5.653.161
Obveznosti do virov sredstev	11.699.262	13.182.047
Delež	31,6 %	42,9 %

Podatek v razpredelnici nam kaže, da se je delež dolgov v financiranju zmanjšal z 42,9 % na 31,6 %. To pomeni, da je pretežen del sredstev v tekočem letu financiran iz lastnih virov in da velja za družbo visoka stopnja finančne neodvisnosti. Po takšni ugotovitvi lahko sklepamo, da dolgovi predstavljajo le 31,6 % od vseh obveznosti.

Kazalnik finančnega vzvoda

Kazalnik finančnega vzvoda = dolgovi / kapital

Tabela 5.13 Kazalnik finančnega vzvoda

Gospodarska kategorija	2004	2003
Dolgovi	3.703.056	5.653.161
Kapital	7.906.195	7.503.545
Delež	46,8 %	75,3 %

Vsebina kazalnika finančnega vzvoda nam pove razmerje med dolgovi in kapitalom. Večja kot je vrednost kazalnika, večji je delež dolgov med viri financiranja, kar pomeni, da je podjetje 75,3 % deleže dolgov iz leta 2003 zmanjšalo na 46,8 % v letu 2004.

5.4.4 Kazalniki investiranja

Kazalnik osnovnega investiranja = osnovna sredstva / sredstva

Tabela 5.14 Kazalnik osnovnega investiranja

Gospodarska kategorija	2004	2003
Osnovna sredstva	5.858.185	6.437.739
Sredstva	11.699.262	13.182.047
Delež	50 %	48,8 %

Delež osnovnih sredstev med vsemi sredstvi je bil leta 2003 48,8 %. V letu 2004 se je delež osnovnih sredstev povečal na 50 %, kar je iz likvidnostnih razlogov sprejemljivo, saj delež osnovnih sredstev ne presega 55 % stopnjo sredstev, ki je še primerna za racionalno poslovanje.

$$\text{Delež zalog v gibljivih sredstvih} = \text{zaloge} / \text{gibljiva sredstva}$$

Tabela 5.15 Delež zalog v gibljivih sredstvih

Gospodarska kategorija	2004	2003
Zaloge	1.659.004	1.856.757
Gibljiva sredstva	5.827.759	6.730.168
Delež	28,5 %	27,6 %

Delež zalog v gibljivih sredstvih se je glede na leto 2003 povečal za 0,9 %. Razlog za to je zmanjšanje gibljivih sredstev v letu 2004 za 13,4 % in le 10,7 % znižanje zalog.

5.4.5 Kazalnik zadolžitve

$$\text{Koeficient zadolžitve} = \text{dolgovi} / \text{sredstva}$$

Tabela 5.16 Koeficient zadolžitve

Gospodarska kategorija	2004	2003
Dolgovi	3.703.056	5.653.161
Sredstva	11.699.262	13.182.047
Koeficient	0,31	0,43

Koeficient zadolžitve nam pove, da so dolgovi družbe leta 2004 manjši za 34,5 % v primerjavi z 11,2 % nižjo vrednostjo vseh sredstev.

5.4.6 Povzetek vseh kazalnikov

Tabela 4.4 prikazuje povzetek vseh obravnavanih kazalnikov za leti 2004 in 2003.

Tabela 5.17 Povzetek vseh kazalnikov

Kazalniki	2004	2003
Kazalniki v zvezi s sredstvi in obveznostmi do virov sredstev		
Kazalnik sestave sredstev		
<i>Osnovna sredstva</i>	50,1 %	48,8 %
<i>Gibljava sredstva</i>	49,9 %	51,2 %
Kazalnik opremljenosti dela s sredstvi	34,7	34,5
Kazalnik finančnega kritja sredstev	1,35	1,17
Kazalnik finančnega kritja obveznosti do virov sredstev	1,73	1,29
Kazalniki v zvezi s poslovnim izidom		
Kazalnik gospodarnosti	0,99	1,03
Kazalnik donosnosti	0,05	-0,03
Kazalnik celotne dobičkonosnosti	-0,01	0,03
Kazalniki v zvezi s financiranjem		
Kazalnik finančne neodvisnosti	67,5 %	56,9 %
Kazalnik dolgov v financiranju	31,6 %	42,9 %
Kazalnik finančnega vzvoda	46,8 %	75,3 %
Kazalniki investiranja		
Kazalnik osnovnega investiranja	50 %	48,8 %
Kazalnik deleža zalog v gibljivih sredstvih	28,5 %	27,6 %
Kazalnik v zvezi z zadolžitvijo		
Kazalnik zadolžitve	0,31	0,43

6 ZAKLJUČEK

Letno poročilo je najpomembnejši način komuniciranja z zunanjimi interesnimi skupinami podjetja. Z njegovo pomočjo podjetje enkrat letno predstavi svoje delovanje v poslovnem letu, svoje težave, načrte in možnosti v prihodnosti. Poleg informiranja skuša podjetje s pomočjo letnega poročila prodati svoje delnice, proizvode in storitve in v javnosti ustvariti pozitivno podobo. Da bi letno poročilo doseglo svoj namen, je pomembno, katere informacije podjetje v njem predstavi in kako jih predstavi.

Sestavine letnega poročila v Sloveniji so določene z Zakonom o gospodarskih družbah in s Slovenskimi računovodskimi standardi. Vsebina računovodskega poročila je predpisana, medtem ko vsebina poslovnega poročila ni določena. V poslovnem poročilu večinoma govorimo o prostovoljnih razkritjih, zato je vsebina teh za uporabnike zelo pomembna, pomembno pa je tudi, da podjetje ta razkritja predstavi pošteno.

Če povzamem rezultate, ki so razvidni iz bilance stanja družbe Sava Trade, d. d., lahko ugotovim, da se je stanje gibljevih sredstev v letu 2004 glede na leto 2003 nekoliko zmanjšalo, in sicer predvsem na račun dolgoročnih in kratkoročnih poslovnih terjatev. Stalna sredstva so se nekoliko zmanjšala pri neopredmetenih dolgoročnih sredstvih, pri opredmetenih osnovnih sredstvih in pri dolgoročnih finančnih naložbah. Na pasivni strani bilance stanja so se kratkoročne in dolgoročne finančne in poslovne obveznosti znižale v primerjavi z letom 2003. Kapital se je v letu 2004 povečal za 5 % in s tem je družba dosegla 6,3 odstotno donosnost kapitala, kar je vzpodbuda za uresničitev zastavljenih ciljev – do leta 2013 doseči 15 odstotno donosnost kapitala.

Izkaz poslovnega izida izkazuje viden napredek na področju obvladovanja stroškov, ki so se znižali iz 12,8 milijard tolarjev leta 2003 na 11,9 milijard tolarjev v letu 2004. Družba je bila uspešna tudi na področju zniževanja odprtih terjatev do kupcev, ki so v letu 2003 znašale 4,3 milijarde tolarjev, konec leta 2004 pa 3,4 milijard tolarjev. Čistega dobička je bilo v letu 2004 za 400 milijonov tolarjev.

Finančni izid oziroma končno stanje denarnih sredstev se je glede na leto 2003 zmanjšalo za približno 40 %.

Iz analize s pomočjo kazalnikov je razvidno, da ima družba sredstva enakomerno razdeljena med osnovnimi in gibljevimi sredstvi.

LITERATURA

- Arfin, F. N. 1993. *Annual reports that pay their way*. London: Pitman
- Glautier, Michel in Brian Underdown. 1997. *Accounting theory and practice*. London: Pitman
- Gray, Rob, Dave Owen in Carol Adams. 1996. *Accounting & accountability*. London: Prentice Hall Europe
- Hočevar, Marko in Aleksander Igličar. 1997. *Osnove računovodstva*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta
- Horvat, Tatjana. 2000. *Priprava letnega poročila za komuniciranje z interesnimi skupinami podjetja*. Ljubljana: Gospodarski vestnik
- Igličar, Aleksander in Marko Hočevar. 1997. *Računovodstvo za managerje*. Ljubljana: Gospodarski vestnik
- Kavčič, Slavka. 1997. Računovodske informacije za zunanje uporabnike. *Zbornik referatov*, 29. simpozij o sodobnih metodah v računovodstvu in poslovnih financah. Ljubljana: Zveza ekonomistov Slovenije
- Kavčič, Slavka. 1999. Analiza poročila posloводства kot izhodišče za razpravo na skupščini delniške družbe. *Metode, modeli in orodja analiziranja ter poslovnega odločanja*, zbornik referatov. Ljubljana: Zveza ekonomistov Slovenije
- Kobeja, Boris. 2001. *Priročnik za pisce strokovnih besedil: znanstveni aparat*. Koper: Visoka šola za management
- Kobeja, Boris. 2002. *Napotki za pisanje seminarske in diplomske naloge*. Koper: Visoka šola za management
- Kokotec Novak, Majda. 1997. *Osnove računovodstva z bilanciranjem*. Maribor: Ekonomsko-poslovna fakulteta.
- Koletnik, Franc. 1994. *Analiziranje računovodskih izkazov*. Maribor: Ekonomsko-poslovna fakulteta.
- Leksikon CZ*. 1998. Ljubljana: Cankarjeva založba
- Melavc, Dane in Franko Milost. 2003. *Računovodstvo*. Koper: Visoka šola za management
- Melavc, Dane. 2000. *Kako gospodariti*. Kranj: Moderna organizacija
- Milost, Franko. 1996. *Računovodstvo in finance*. Portorož: Fakulteta za pomorstvo in promet

- Milost, Franko. 1997. *Računovodstvo in poslovne finance*. Portorož: Visoka šola za hotelirstvo in turizem
- Mramor, Dušan. 1993. *Uvod v poslovne finance*. Ljubljana: Gospodarski vestnik
- Odar, Marjan. 2002. Poročanje zunanjim uporabnikom računovodskih informacij za leto 2001. *IKS* 29(1-2): 7–21
- Rebernik, Miroslav. 1997. *Ekonomika podjetja*. Ljubljana: Gospodarski vestnik
- Sigband, Norman B. in Arthur H. Bell. 1989. *Communication for management and business*. Glenview: Scott, Foresman and Company
- Slovenski računovodski standardi*. 2002. Ljubljana: Slovenski inštitut za revizijo in Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije.
- Sutton, Tim. 2000. *Corporate financial accounting and reporting*. Harlow: Prentice Hall
- Tratnik, Monika. 2002. *Osnove raziskovanja v managementu*. Koper: Visoka šola za management
- Turk, Ivan in Dane Melavc. 1998. *Računovodstvo*. Kranj: Moderna organizacija
- Turk, Ivan. 2000. *Pojmovnik računovodstva, financ in revizije*. Ljubljana: Slovenski inštitut za revizijo
- Vežjak, Blanka. 1998. *Razkritja v letnih poročilih*. Ljubljana: Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije
- Zadravec, Rajko. 1997. *Zaključni račun z analizo*. Ljubljana: Primath

VIRI

- Sava Trade, d. d. 2004. *Finančno poročilo Sava Trade za leto 2003*. Poslovni dokumenti, Sava Trade, d. d.
- Sava Trade, d. d. 2005. *Finančno poročilo Sava Trade za leto 2004*. Poslovni dokumenti, Sava Trade, d. d.
- Sava Trade, d. d. 2005. *Kontaktne informacija*. URL: <http://www.sava.si> (september 2005)
- Tips for creating a good annual report*. URL: <http://www.zpub.com/sf/ar/arltips.html> (26. 6. 2002)